

BUITEN

23^E JAARGANG N^o. 46

ZATERDAG 16 NOVEMBER 1929



GEZICHT OP HET STADHUIS VAN NÖRDLINGEN EN OMGEVING



Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (15)	BLZ. 542
NOVEMBER (GEDICHT), DOOR TINE STIJGER-KROPHOLLER	BLZ. 543
NÖRDLINGEN (GEÏLL.), DOOR LAURENS VAN DER WAALS.	BLZ. 541, 544—546
SINT-MAARTEN, DOOR M. Z.	BLZ. 546
OVER ENKELE VRUCHTEN DER CÔTE D'AZUR (GEÏLL.) (SLOT), DOOR THÉO DE VEER	BLZ. 546—548
SLACHTVISITE (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 548—549
„THE WONDERLAND” (GEÏLL.), DOOR C. A. WEN- NIGER MULDER	BLZ. 549—551
REIGERS DOOR G. DE GRAAF (GEÏLL.)	BLZ. 551—552
ARIOSTO. UIT HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (10).	BLZ. 552
AVOND AAN DE ZEE (GEDICHT), DOOR ARTHUR DE WACHTEL	BLZ. 552

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adres- seeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holke- ma's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.



De doolhof der dwaasheid

ROMAN VAN SCHERPZINNIGHEID, DWAASHEID EN HUMOR
15) DOOR RALPH SPRINGER

VLUCHTEN NAAR DUNDEE, SCHOTLAND

ZOU hij een jeneverstokerij willen opzetten?” vroeg Oom Karel, wantrouwend. „Uit Schotland komt immers de whiskey; of niet?”

„Dan zou er staan Whiskey Schotland,” weerlegde Joris Jochem. „Maar er staat Dundee Schotland. Dundee is een plaats aan de Oostkust van Schotland. Er staat dus in zijn geheel dit!

Red mijn geest.

Ben stervende. Hond en Bill Bully moordenaars.

Vluchten naar Dundee Schotland.

MUNNIK.

„Die arme Munnik,” zei de oude man medelijdend. „Niet tevreden dat ze hem vermoord hebben, sjouwen ze nu óók nog zijn geest mee naar Whiskeyland. Enfin, hij heeft gezelschap aan den geest van William Billicom. Als die hem tenminste niet zoo op zijn voorhoofd timmert, als hij mij heeft geleverd.”

„Wat denk jij dat nu onze eerste daad moet zijn, Watson?”

„Eerst een dutje doen,” mompelde de oude man.

„Hoe heb ik het nou met je? En je hebt pas een heelen nacht in zwijm gelegen. Wil je dan die verfoeilijke schurken ongestraft laten? Of wil je hun gevangenneming aan die ezels van Scotland Yard overlaten? Wil jij soms maken dat we met beschaamde kaken en gebukte hoofden in Amsterdam terugkomen? Watson!”

„Ja, Joris Jochem.”

„Ik heb geen rustig uur meer, vóór ik de geesten onzer

vrienden van hun tyrannen heb bevrijd en deze aan de galg bengelen. Op, oude vriend, naar Dundee Schotland.

Het oog van Sherlock Holmes ziet met welgevallen op ons neer!”

HOTEL „DE DANSENDE KIKVORSCH”

De oude heer Peter van Nuchteren zat behagelijk in een luien rieten stoel. Voor hem, op een tafel, stonden een kistje sigaren, een pot tabak en een glas donker ale. Hij rookte een pijp en bromde vergenoegd tegen den hond, die onder tafel lag en bijwijze van verstandhouding terug bromde.

Zooals hij daar zat, zou men hem eerder voor een tevreden klein landeigenaartje hebben aangezien, dan voor den twintig- voudigen millionaire en fabrieksbezitter die hij inderdaad was. Doch hier, in dit dorpshotel, eenige mijlen ten westen van Grimsby aan de Noordzee, kende hem niemand als rijkaard. Althans, méér als excentrieke oude man, dan als een der groot- grondbezitters van Engeland.

De hotelwaardin, een dikke, gemoedelijke boerenvrouw kwam het huis uit en liep den tuin door, regelrecht op hem toe. Ze had couranten in beide handen.

„Dat is nu al voor de vierde maal dat U de kranten van gisteren inziet,” zei ze glimlachend. „Men kan wel zien dat U niets anders te doen hebt.”

„Mistress Ramswood, gun jij den ouden man nu maar zijn stokpaardje. Zijn de jongelui nog niet in aantocht?”

„Ze zouden immers naar de Peak-heuvels gaan, thee- drinken.”

„Moet dat dan den geheelen dag duren?”

„Héén- en wéérijden duurt al minstens een dag. En wij zijn óók eens jong geweest,” mijnheer Van Nuchteren.

„Drommels, moeder Ramswood, ik ben nog jong en wil mijn leven lang jong blijven. Komt vanavond weer datzelfde vroolijke gezelschap van gisteravond?”

„De „Dansende Kikvorsch” heeft altijd vroolijke gasten mijnheer. U zelf bent er een bewijs van. En in onze gelagkamer voelen de jongelui zich vrij en vinden het bij ons gezellig. Mijn oude baas kegelt en biljart nog net zoo druk met ze, als met hun vaders vroeger.

Intusschen opende de oude heer „The Times”, „The Daily Chronicle”, „The Daily Mail” en eenige kleinere bladen. In alle vond hij dezelfde advertentie.

ORIS OCHEM

ond en ill ully ijn in erberg
de „ ANSENDE IKVORSCH ”, bij RIMSBY, wee onderd
ijlen emelsbreedte ten oorden van ONDEN. Ten
oosten van ANCHESTER en ten uiden van ULL.
om poedig en ed onze eesten.

unnik en illicom.

Hij lachte vergenoegd om die mystificatie.

De sufferds, mompelde hij dan, die advertentie staat er nu al drie dagen achtereen in en nóg geen teken van Joris Jochem te zien. Dat is bár. En toch zouden mijn jonge vriendjes zijn naam uitschreeuwen, bij het verkoopen hunner kranten, voor geval hij in London mocht blijven.

„Mijnheer, ik hoor een auto!” riep vrouw Ramswood hem toe.

In grooten sierlijken boog reed zijn luxe auto om het boeren- hotel heen en stopte voor zijn tafel. John sprong van zijn plaats af om het portier open te trekken. Maar Bill Bully was hem al vóór geweest.

De jonge man reikte beurtelings Tilly en Leni de hand tot uitstappen en wandelde peinzend weg, toen de meisjes op den grond stonden. Jack Munnik stapte het laatst uit en wendde zich glimlachend tot Leni. Maar het meisje wees hem met ijskouden blik terug en begroette haar oudoom onstuimig, alsof ze hem in geen tien jaar had gezien en hij al dien tijd in levensgevaar had verkeerd.

„Wat is er met Leni?” vroeg Jack verbaasd aan Tilly.

De journaliste mat hem met spottenden, uitdagenden blik en liet een kort, scherp lachje hooren.

„Mijnheer Munnik,” zei ze met bizonderen nadruk, „let U toch niet op de kuren van een paar onnoozele meisjes.”

Jack keerde zich met een ruk om en liep in de richting waar- heen Bill reeds was gegaan. Toen Tilly oom Peter's blik op- een geheimpje hadden.

„Gekibbeld?” vroeg de oude heer.

„Nee!” antwoordden beide meisjes tegelijk.

„Wat dan wél?”

„Vraag dat de jongelui maar,” zei Tilly en stak een sigaret aan.

„Kun je mij niet met rust laten?” zei Bill korzelig, toen Jack hem achterhaalde.

„Jij óók al?” vroeg zijn vriend verbaasd. „Wat is er dan wel in dit ongelukshotel gebeurd? De een is al slechter gehumeurd dan de ander.”

„Vraag liever je zelf af, wat je nu weer voor stomme streken hebt uitgehaald.”

„Ik? En we zijn den heelen dag met ons vieren tezamen geweest. Wat bedoel je dus?”

„Je hebt immers met Leni zitten fluisteren,” zei Bill, iets minder norsch.

„Wel, tegelijkertijd fluisterde jij immers met Tilly.”

„Wat vroeg je haar?” informeerde Bill.

„Niets. Ik zei dat ik van haar hou. Nu ja, vanzelf vroeg ik toen óók, of ze een beetje om mij gaf.”

„Liet je haar merken dat het om haar millioenen te doen was?” vroeg Bill snel.

„Hoe komt het in je op,” barstte Jack boos uit. „Ik ben wél een inbreker, maar ik heb tóch mijn eergevoel. Denk je dat ik zoo'n stommitieit zou zeggen?”

„Je wilt toch zeker niet beweren dat haar geld je onverschillig laat?”

„Onzin. Een stuk of wat millioenen kan een mensch altijd gebruiken, zelfs al trouw je met het liefste meisje in de wereld. En vooral nu, waar onze koffers gestolen zijn. Maar, dat zeg je toch niet tegen een meisje, als je van haar houdt.”

„Dus je zei dat je van haar houdt om haarzelve?”

„Nu, dat is immers zoo. Waarom knip je zoo idioot met je oogen? Wat fluisterde jij dan tegen Tilly?”

„Niets van belang. Alleen dat ik van haar hou,” antwoordde Bill.

„En wat zei zij daarop?”

„Wat ze zei? Wel, dat ik me vergissen moest, want dat niet zij, maar Leni het nichtje met de millioenen was.”

„Zei ze dat? Nu, dat klonk flink. Toen antwoordde jij zeker dat je van haar hield zónder Leni's millioenen.”

„Zooiets,” antwoordde Bill. „Ik zei, geloof ik, dat ik Leni niet aanzag voor een meisje dat haar vriendin in den steek zou laten. Ze zou haar immers wel een vorkje laten meepikken van Peter's millioenen, als die loskwamen.”

„Zei je dat werkelijk!” riep Jack verbaasd en verontwaardigd uit. „Maar me dunkt, dat was tamelijk grof.”

„Dat is mogelijk. Maar waarom zou ik er omheen draaien? In elken Engelschen roman, waarin een geval als het onze wordt behandeld, krijgt het niet-ervende meisje óók een stuk of wat millioenen. Zoo zal het dus hier óók wel gaan. Al is die oude Peter een Hollander, hij doet toch al even gek als een echte Engelsche, jichtige mylord. Waarom zou ik de zaak dus anders voorstellen dan ze is?”

„Ik kan me indenken wat Tilly antwoordde,” zei Jack, ironisch.

„Ze antwoordde zooals ieder meisje zou antwoorden, wier vriendin millioenen erft.”

„Hoezóó? Wát?”

„Wel,” ze zei dat het al erg genoeg is dat jij op Leni's millioenen aast, die ze nog niet eens heeft geërfd. Maar dat ik met haar wou trouwen, omdat zij misschien een deel van Leni's millioenen, die zij nog niet eens heeft geërfd, zou krijgen, dát vond ze het alleruiterste wat ze nog ooit had gehoord of gelezen.”

„Dus vond ze jou in elk geval stommer en slechter dan mij,” concludeerde Jack, plagend.

„Hoe je het noemen wilt. Als jij niet was begonnen op Leni's millioenen te jagen, dan had ik aan die heele Tilly niet gedacht.”

„En ik zei je al dat ik nooit met een enkel woord op haar erfenis heb gezinspeeld . . .”

„Och, van zoo'n armen avonturier als jij bent begrijpen ze dat immers zónder dat je er over spreekt. In dát opzicht sta ik tenminste veel eerlijker tegenover mijn aanstaande . . .”

„Aanstaande?” riep Jack verbaasd. „En ze heeft je afgewezen.”

„Daarom juist is ze mijn aanstaande. In een ander geval zou ik zeggen, mijn verloofde. Blijf zóó staan Jack, keer je niet om en doe net of je in gedachten bent, net als ik,” zei hij opeens op veranderden toon. „Hier heb je iets om je een houding te geven.”

Hij reikte Jack een boekje over, sloeg zelf ook een open en scheen ijverig te lezen. Nu liep hij langzaam, als geheel in zijn lectuur opgaand, naar het hotel, vergezeld van Jack.

„Bill,” fluisterde deze, „zeg me alleen dit. Ben je nu heusch gek geworden of hou je je maar zoo?”

„Doorloopen en niet óp- of ómkijken,” antwoordde de jonge schavuit. „Joris Jochem is in aantocht. Ik zag zoo-even zijn gezicht over een heg gluren.”

Ze vonden hun reisgezelschap bijeen, in de groote gezellige kamer, die oude Peter voor eetsalon had gehuurd. Mistress Smith wreef de vorken en lepels met een doekje na, die de boerin en Daisy op tafel legden. De oude heer was in gesprek met Tilly, terwijl Leni las, met verstoord gezichtje, zonder op den hond te letten, die haar tot een spelletje uitnodigde.

Toen de jongelui binnenkwamen klonk het antwoord op hun groet tamelijk flauw. Maar nauwelijks sprak Bill de woorden, „Joris Jochem” uit, of het geheele gezelschap keek belangstellend op.

„Ben je er zeker van, Watson!” bouwde de heer Peter, Joris Jochem's stem na. „We hebben met geslepen schurken te doen. Daisy, roep mistress Ramswood.”

„Ik heb anders op het oogenblik geen tijd, mijnheer,” zei de herbergierster. „Praten óf eten klaar maken.”

„Luister moeder,” antwoordde de oude heer onverstoord. „De beide mannen, waarover ik al heb gesproken, zijn in aantocht. Naar alle waarschijnlijkheid zullen zij hier hun intrek nemen en naar ons informeren.”

Vergeet niet wat ik heb opgedragen. Voor alles wat er gebeurt of wat moet worden betaald stel ik me verantwoordelijk. Stuur onze grap dus niet in de war en zorg dat je man ook goed zijn rol speelt. En zoodra die aardige jongen, de voorzitter der voetbalclub, Joe Henkins, komt, stuur hem dan naar mijn kamer. Ik moet hem spreken. Dus, begrepen? Mondje dicht, dan.”

„Reken maar,” antwoordde de boerin, glimlachend. „Voor een grap zijn wij óók te vinden, als er maar geen ongelukken gebeuren.”

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK

JORIS JOCHEM WAAKT

„Watson,” zei Joris Jochem op een toon van zekerheid, „dezen keer mogen zij niet ontsnappen. Volgens de inlichtingen die we te Grimsby inwonen, is het huis dáár, het hotel „*De Dansende Kikvorsch*”.

„Mij is het best, Joris Jochem,” antwoordde de oude man moedeloos. „Maar als elke vijf honderdduizend gulden met zóóveel moeite moeten worden verkregen, dan begrijp ik niet hoe iemand het ooit tot millionair brengt.”

„Watson, wat bespeurt mijn oog? Moedeloosheid bij mijn dapperen, opgewekten speurmakker? Wasch eens frisch je handen en gezicht, mijn trouwe vriend. Niets wekt iemand zóó heerlijk op, als een frisch bad. En niets is beter geschikt om iemand onherkenbaar te maken, als een grondige reiniging.” Joris Jochem wees bij die woorden op het slotje, aan welks kant zij zaten te babbelen.

„Bedoel je dat ik niet zindelijk op mijn lijf ben, Joris Jochem?” vroeg de oude man droevig. „Dat ligt dan toch zeker niet aan mij. Maar, dan mag jij je ook wel eens wasschen, anders herkennen ze jou óók direct.”

(Wordt vervolgd)

NOVEMBER

Boe! wat kijkt November grimmig!
Kun je heel niet lachen, zeg?
Alles lijkt zoo vaal en schimmig!
Doe dien viezen mist toch weg!

Trek ook niet zoo aan de takken,
Dadelijk breekt er weer een af!
Waarom moet je alles knakken?
Nou, je bent wel gul met straf!

Schuw van al je dwingend dreigen,
Houd ik deur en ramen toe.
Nee, je kunt me toch niet krijgen . . .
En mijn plantjes dek ik toe!

TINE STIJGER-KROPHOLLER



GEZICHT OP NÖRDLINGEN

NÖRDLINGEN

ER zijn mensen die niet zonder hevig verlangen de exprestreinen met haren sleep van wagens, waaronder eenige eet- en slaapwagens, in onze vaderlandsche stations kunnen zien binnenstroomen of stilstaan. Wil men hen gelooven, en waarom zou men dit niet, dan kunnen zij zich slechts met moeite bedwingen en zouden zij gaarne op het laatste oogenblik het vertrekkende monster bespringen, zóó sterk blijkt een oogenblik de drang, zichzelf en de dagelijksche omgeving te ontvluchten. Heftig grijpt hen het verlangen aan zich te storten in de avontuurlijkheid der verten, in het onbekende dat zooveel beloften in zich bergt of in het bedwelmende gewoel der vreemde groote steden, wier luisterrijke namen op de bestoven wagenborden prijken en dat zich een oogwenk als een onduidelijke film langs hun geest ontrolt. ☼ Misschien ook is het alleen de vurige snelheid die hen roept, het haastig aan zichzelf ontleend worden, het eindeloos en ongedurig gesuis dat langs de lange rails stuift, het onregelmatig gerikketik over de talrijke wissels dat hen uren weerstrevend wakker houdt. Landschappen, nauwelijks gezien en toch genoten, vliegen hun brandende oogen voorbij, fel zonlicht glinstert op de vlakten van water en onbewogen loover tot plotseling overvloedige regen uit de vage verte aandrijft en overrompelde wouden en heuvels in een levend floers hult; dan doemen donkere bergen op, snel en sneller na elkander, onderbroken en in hun orde verward door den onverwachten val van dalen en valleien. Wijngaarden en korenvelden, om witte of grijze stadjes of dorpen gegroepeerd, welvend weideland, dorstige boomgaarden, vloeien het gezichtsveld voorbij tot eindelijk, goddank, de dompige duisternis van korte en lange tunnels het zieke licht onderbreekt. ☼ Dat alles is spannend, enerverend als een vlucht, een hopelooze vlucht naar een schuilplaats die achter den horizon ligt. Een mengeling is het van jachtlust, drang naar vluchtig genot en zelfbedrog. ☼ Eenmaal uitgestapt, voelen deze reizigers zich als gebrokenen, als figuren uit een angstigen droom, als zieke tooneelspelers tusschen een hen onbekend decor en de eenige remedie is slaap, de verstrooiing van wereldsche en oppervlakkige genoegens en nog eens slaap. ☼ Men moet zooiets zelf eenige malen meegemaakt hebben om de bittere moeheid te kunnen doorgronden welke hen nog dagen lang gevangen houdt en tóch is zoo'n vlucht een soort uitspanning zooals een koortsige ziekte in een druk leven een uitspanning kan zijn, een soort verfrissching zelfs, zooals de geirriteerde aandacht van den genezende eenigermate een verfrissching is. Doch wat deze driftige bezigheid dan ook zijn moge: Reizen, d.w.z. echt reizen, is zij niet. Waarlijk reizen, dat deed men eigenlijk alleen maar in den ouden tijd, vele tientallen van jaren geleden, met de langzame, degelijke diligence. Daarin trok men moeizaam van stadje naar stadje over smalle, vaak ongemakkelijke begroeide wegen, langs steile stijgingen en dalingen of langs de bochtenrijke wegen in de vlakten. Stad noch dorp vloog men voorbij, integendeel,

men trok er behoedzaam dwars doorheen. De stadjes reed men vaak binnen door een hooge poort dan toog men door kronkelende straten tot in het hart van het stadje — de marktplaats met kerk, raadhuis en logement — en voer dan verder om over de ongelijke bestrating een andere donkere poort weer uit te rijden; doch eerst waren op de markt passagiers uit- en ingelaten, goederen af- en opgeladen en gewoonlijk vond men er tijd en gelegenheid een wijle verpoozing te zoeken in stemmige zijstraatjes en stegen of in de lage en duistere gelagkamer van een welvarend logement. De roep van het schamele klokkenspel, de zang van den arbeid in smidse en kuiperij, waren voor den reiziger niet vergeefs en hij bracht van ieder plekje dat hij bezocht, in den geest een kleurig beeld mee naar huis. ☼ En dan het langere oponthoud in steden die grooter en voornamer mochten heeten, waar ook de vermoeide paarden tegen andere verwisseld werden, waar men in een ruime gelagkamer met lage, paars- of groenachtig beglaasde vensters een degelijken maaltijd tot zich nam; waar geen internationaal menu de tafel sierde doch waar men eensgezind aanzat met zijn „lotgenooten” of ook wel eens met een of meer inheemsche oude vrijers die, geen eigen huis bezittend, er dagelijks verkeerden en den localen toon met de gaarne door hen gegeven inlichtingen onderstreepten, terwijl aan een anderen disch of in een kleiner zijvertrek de kan vroolijk rondging. Daar had menook volop gelegenheid te dwalen door straatjes en stegen en langs de verlaten pleinen, men sloeg er de gedempte weerspiegeling gade van kleurige gevels en oude boomen, van gebogen bruggen en bloeiende heesters, in het water van gracht of rivier. Men mocht er ook een blik werpen in het vreemde leven der inwoners; hier en daar stond een poortje open dat een inkijk gaf in hoven of slopjes, waar mensen in gesprek of aan den arbeid waren; deuren die geopend werden, lieten iets raden van het huiselijk bedrijf, door een venster (waarachter juist het povere kunstlicht dier dagen ontstoken werd) nam men iets waar van het verborgen gezinsleven en verderop zag men timmerman of smid in zijn ruime werkplaats aan den gang. De lokkende bel der winkeldeuren, de bonte — kunstzinnig geschilderde of gesmede — uithangborden, de rijke en decoratieve gevelsteenen, de kleurig geverfde spreuken op eikenhouten balken, hoe verleidelijk moet dat alles op den kooplustige gewerkt hebben en hoe weinig vinden wij er in onzen tijd van terug! Ook de nachten, doorgebracht in de hoekige en lage kamers der kleine hotels, hoe vol bekoorlijkheid en geheim lijken zij ons. Iets van niet ongemoedelijke angst moet hen wel gekenmerkt hebben! Het kraken van het droge hout der vloeren en van de statige zuilen van het stevig gebouwde ledigen schoorsteen en langs de ongesloten blinden der breede ramen, het twisten van een paar dronken stemmen ergens in een achterstraatje en dan de duisternis die zoo koel het schaarsche licht der flikkerende kaars besluit, dat alles

was eerder onrustbarend dan rustgevend. Maar kalmeerend werkten gelukkig het beschroomde, steeds keerende, gezang van het carillon, de doffe geluiden van de paarden in den nabijge stal en de haastige voetstappen, klinkend op de ongelijke keien, van enkele laat huiswaarts keerende ambachtslieden. ☞ Maar al kan men dan niet meer zoo heerlijk reizen als vroeger, het rustige, kleurige, het geenszins onbewogen leven onzer voorouders, men kan het, dank zij de langzame gemoedelijkheid der gezegende locaaltreinen en stoomtrammen (die zoo veel voor de vernielzucht onzer energie wisten te besparen) en dank zij de doortastendheid van de diligence onzer dagen, de autobus, die langvergeten landstreken voor onzen verrasten blik open legt, hier en daar nog terug vinden. Zelfs in ons kleine, overbevolkte vaderland leeft het in uithoeken nog voort, men denke maar aan verworpen stadjes als Sluis, in

Zeeuwsch-Vlaanderen en Thorn in Limburg om van het nabije Edam te zwijgen. Veelvuldiger, gaver, vinden wij het terug in het zooveel ruimere buitenland, waar de reusachtige afstanden, de landelijke uitgestrektheden het verkeer nog niet overal tot die intensiteit lieten uitgroeien, welke het o.a. in Nederland en België bereikte en waar veel terzijde van de groote spoorlijnen nog voortsluimert en een eigen beperkt, schoon in het geheel niet armoedig, leven leidt. Hoeveel antieke kleine steden, middelpunten van welvarende landstreken bleven niet gespaard in het groote — nog altijd niet tot een geheel vergroeide Duitschland —! Steden welker bevolking nog in den trant der vaderen voortleeft, al vaart, zooals van zelf spreekt, de haastige adem van het heden ook daar niet vergeefs voorbij en welke haar gewestelijke karakter, niet het minst in de architectuur, vrij gaaf wisten te behouden. Men vindt er vaak een keur van oude bouwwerken uit verschillende tijdperken van bloei, tot zelfs uit de middeleeuwen toe, tot een stemmig, harmonisch geheel gegroeid, met — zij dit zeldzamer — nog overblijfselen van de oude kleederdrachten in het drukke leven harer smalle straten. Langs verlaten kaden en in verborgen stegen leeft nog iets voort van oude plaatselijke industrie: leerlooierij, blauwververij, bierbrouwerij, pottenbakkerij en weverij. ☞ Een van de minst geschondene van deze stille steden is het eertijds zoo roemrijke *Nördlingen*, gelegen in het noord-westen van Beieren, vroeger een plaats die in de bewogen geschiedenis van Duitschland een rol speelde en thans als centrum van het Ries — een uitgestrekte welvarende vlakte ¹⁾, door de blauwe silhouetten der Jura-bergen omsloten — als marktplaats der omwonende boeren, als koopstad en stapelplaats geenszins van gewicht is ontbloot. De stad, eertijds gebouwd tegen een der lage uitloopers van het gebergte, werd in het jaar 1238 door brand verwoest en toen in de welige vlakte herbouwd. Haar grootste bloei nam zijn aanvang onder het bewind van keizer Friedrich II; van 1217 tot 1803 was zij zelfs een der vrije Rijkssteden van het duitsche keizerrijk! Vooral in de middeleeuwen was het leven harer inwoners vervuld van onrust en beweging. Wapengeweld, beleg noch overval, bleven haar bespaard. Het is ook uit dien tijd dat de stevige verdedigingswerken stammen: de vijf rijzige stadspoorten en de bijna geheel ongeschonden verdedigingsmuur met vele schietgaten en schuilhoeken, zijn achttien uitkijktorens en zijn gaanderij van zware eiken balken en binten, afgedekt door roode pannen en met roode tegels bevloerd. ☞ Ze zijn voor ons, zoo gewend aan openliggende steden door talrijke en breede wegen met



OUDE WOONHUIZEN

Vaak laten de smalle gaten, aan de binnenzijde van den muur breeder, doch naar buiten enger toeloozend, geen ander uitzicht toe dan tot in de kronen van vruchtdragende boomen, die buiten de muren in de klei van de sinds lang droge stadsgracht groeien; men speurt dan het teedere spel van licht en schaduw langs de rijpe tinten van appels en peren, van pruimen en moerbeien met als achtergrond het reeds matter wordende groen van het gebladerte, het grauw van oude stammen en takken en het blanke blauw van den hemel. Vaak ook vindt men een ruimer uitzicht, een verlaten weg slingert zich door de groene gestrekteheid van rijp gras, door de gelende wijdheid van tarwe en haver.

(Wordt vervolgd)

LAURENS V. D. WAALS



EEN DER NÖRDLINGER STADSPOORTEN

¹⁾ Men neemt aan dat deze schaalvormige vlakte in voorhistorischen tijd een groot meer is geweest.

SINT MAARTEN

ELK jaar vier ik op 11 November het feest van dezen heilige, die met zijn zwaard zijn mantel door midden sneed en de helft gaf aan een armen bedelaar, die zich niet kon dekken tegen de kou. ☞ Elk jaar bevind ik mij weer in gedachte op mijn afgelegen dorpje met zijn dijk en zijn grintweg en zijn wijd-verspreid liggende boerenhoeven. De herfstavond is stil en schemerdonker. Aan de Westerkim strijkt het verzonken licht langs een laaghangende wolkenrand nog een gelen veeg. Hier en daar een donkere dreiging van een boerestolp, waarin — als een vriendelijk oog — het venster, zacht goud-geel glanzend, genoeglijke gezelligheid doet vermoeden. Over den weg zweven onze rose lichtjes. Ze zwaaien, ze gaan op en neer. Onze lichtjes! Wij, kinderen, bewonderen den rozen schijn van de kaars, die brandt in een uitgeholde suikerbiet. Het zijn niet de centen of de appelen, die we aanstonds zullen krijgen, als we ons Sint-Maartenslied hebben gezongen, het is het loopen met de geheimzinnige lichtjes, dat ons de prettige stemming geeft van feestgangers. Wel zullen we straks een rasecht bedellied zingen, maar toch . . . als feestgangers gaan we met onze lichtjes door den duisteren herfstavond! Onze aanvoerder doet het hekje voor de boerderij open en op het klinkerstraatje gekomen, dat naar de deur van de hofstede leidt, verscheurt hij de avondrust door vervaarlijk met een stoffer op een vuilnisblik te slaan. Dat duurt zoolang we op het straatje loopen. Daarna stilte. Hij licht de klink van de deur op, zet deze laatste op een kier en nu zingen door den killen avond de schrale kinderstemmen:

5 5 6 6 | 5 3
Sinte, Sinte Maarten,
Kalvren dragen staarten,
Koeien dragen horens,
Kerken dragen torens,
Torens dragen klokken,
Meisjes dragen rokken,
Jongens dragen broeken,
Wijven dragen schorteldoeken

5 6 6 | 5 3 |
Hièr wòont een rijk màn,
Diè wèl wat gèven kàn,
Veèl zàl hij gèvèn,
Làng zàl hij lèvèn,
Zàlig zàl hij stèrvèn,
D'hèmel zàl hij èrvèn,
Gòd zàl hem loònèn,
Met hònderd duizend krònèn

4 4 4 3 2 | 5 5 5 |
Met hònderd duizend ròkjes àn,
1 5 4 3 | 2 2 1 ||
Daàr komt Sinte Maàrten àn!

☞ En ondertusschen is de boerin met een paar appels de lange koegang afgekomen, reikt ze ons over en 't geklos van de klompjes versterft in de stilte. ☞ Elk jaar vier ik het feest van Sint Maarten!
M. Z.

Over enkele vruchten der Côte d'Azur

V (Slot)

GELIJK de zonnige oranjeappel, gelijk de prinselijke dadelpalm en de klassieke „olivier”, is ook de vijg, — de oorspronkelijk uit het oosten afkomstige „Ficus carica”, — een karakteristieke vruchtboom der Côte d'Azur, — een boom, die reeds vanaf zéér ouden tijd er gecultiveerd wordt om zijn smakelijk zoete en voedzame vruchten. Of neen! — laat ik het woord: „gecultiveerd” hier eigenlijk liever niet gebruiken. Want deze

mooi groene, soms wel tien à twaalf meter hoge boom met zijne groote, heerlijk lommergevende bladeren vergt waarlijk al „bijzonder” weinig verzorging. Gemakkelijk bestand tegen de felle warmte en droogte der zomers van den Midi, gedijt hij hier aan de kust op alle gronden, zelfs op de onvruchtbaarste. En nu mogen zijne vruchten, daar waar hij op rotsachtig terrein groeit, dan al vaak minder groot en niet zoo talrijk wezen, daar tegenover staat dat zij in dat geval dikwijls zoeter, geuriger en smakelijker nog zijn. Zoo kent men hier in de Riviera dan de groenachtig gele-, of witte vijg, — waaronder de „Pittallusse”, en de overheerlijke, uit Syrië afkomstige „Bourjasotte”, en de kleine, bijkans ronde „figue de Marseille”; — de roodachtige-, of grijze vijg, — waaronder in de allereerste plaats de „Concourelle”; — en de donkere, violetkleurige-, of zwarte vijgen, waarvan stellig de „Bellone”, de delicioze „Bellone” met haar honingzoet, bloedrood vruchtvleesch, wel de koningin mag worden genoemd. In welke drie kleuren dan natuurlijk weer talrijke variëteiten bestaan wat betreft vorm, grootte, geurigheid,



STADSGEZICHT MET TOREN VAN DE ST. GEORGEKERK
TE NÖRDLINGEN

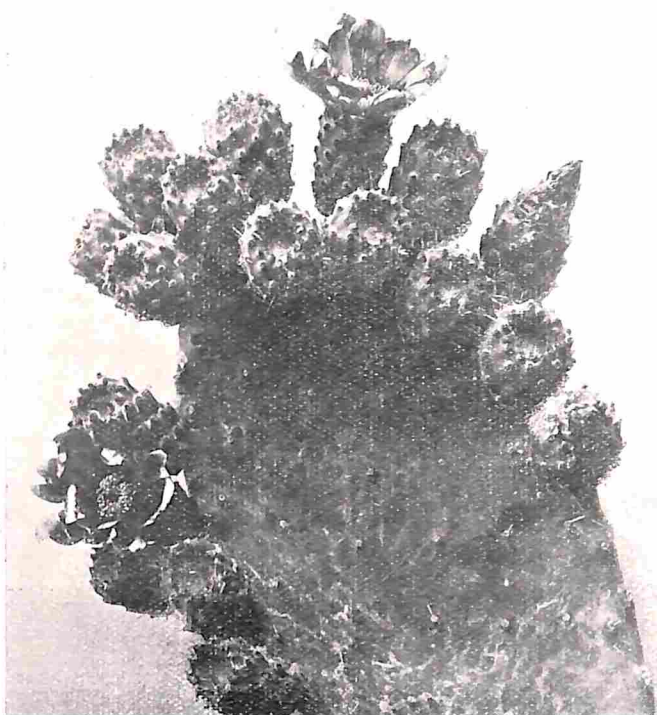
tijdstip van rijp worden, et cetera. Waar evenwel de vruchten van den vigeboom nooit tegelijkertijd, doch successievelijk rijpen, duurt bij het meerendeel dier variëteiten de pluk in den regel vrij lang, en hebben wij derhalve hier aan de Côte d'Azur dan ook vanaf July tot aan den herfst het genot van versche vijgen in overvloed. (Zelfs geven enkele variëteiten hier twee oogsten per jaar, dat wil zeggen: een eerste vrucht in Juni—July, en een tweede vrucht vanaf Augustus tot bijna November). En nu moge de vijg nadeelig voor de gezondheid zijn indien zij te vroeg is geplukt, . . . wanneer door en door rijp, liefst ietwat overrijp zelfs, is zij daarentegen, — natuurlijk, elke overdrijving schaadt, — een zéér gezonde en voedzame vrucht, een vrucht „zelfs” voor zieken, — een vrucht waarvan, volgens Dr. Sauvageo, de voedingswaarde zich verhoudt tot die van brood, als drie tot één. De oud-Grieksche geneesheeren raadden haar dan ook reeds aan als een middel om gezond te blijven, of om een verloren gezondheid te herwinnen. En als zoodanig wordt zij, — hetzij versch, hetzij gedroogd, — nu nog door menigeen aan-

bevolen. Ik herinner mij een tijd geleden eens ergens gelezen te hebben dat de „campagnards” rond Nice, en ook die der Italiaansche Riviera, gedachtig aan het: „dulce bibere, dulce vivere”, uit de vijg een voortreffelijken, zeer zoeten wijn weten te maken. Onwaarschijnlijk klinkt het niet, alleen . . . het feit dat het mij tot nu toe nog altijd niet gelukt is hier ergens dien nectar te ontmoeten, heeft mij meer dan eens aan het bestaan er van doen twijfelen. Daar tegenover echter is mij wèl bekend dat men in de „campagna” rond Nice, uit de versche vijg een delicioz gekruide, gedroogde vrucht weet te verkrijgen. Waar toe dan de vruchten van den „Ficus carica”, wil men ze werkelijk met succes drogen, in staat van ver gevorderde rijpheid dienen te worden geoogst. Waarna ze in ondiepe bakken, of soms maar eenvoudig op planken uitgespreid, een bepaalde tijd aan de felle zon worden blootgesteld, om daarna, geplaat, — en onder toevoeging van perzik- of lauriergroen, ten einde ze te parfumeeren, — in ronde mandjes van bladeren te worden gebonden.

VI

Alhoewel in het Zuiden hier „néllier du Japon”, of ook wel „bibassier”, geheeten, is de zoogenaamde „Eriobotrya ja-

ponica Lindl." toch niettemin origineele Chinese boom. En wel een mooie, altijd groene vruchtboom, die eerst tegen het einde der negentiende eeuw door de Franschen in Europa werd geïntroduceerd. Alwaar hij sindsdien, — vooral aan de zoele kust der Middellandsche Zee, — uitermate . . . ja, laat ik gerust zeggen: „populair” is geworden. En door zijn mooi generfd, lichtelijk getand; kloek, ovaal blad, — door zijn dicht, sierlijk groen dat dikwijls uit zich zelf den vorm van een parasol aanneemt en aldus heerlijk schaduw geeft, — en door den welriekenden, witten bloesem welken deze boom er vanaf November tot omstreeks begin Januari aan de uiteinden zijner takken draagt, en door zijne verfrischende, smakelijk sappige, goudgele vruchten, — door zijne zuurachtig zoete, „veel or”-kleurige vruchten, welke



FIGUES DE BARBARIE

hier in den Midi in April en Mei rijpen en dan ten naaste bij de grootte van een gemiddelde „reine-claude” hebben. Waarbij nog komt dat deze exotische vruchtboom, evenals de „figuier”, al bijzonder weinig verzorging vraagt, — althans in het Zuiden, — om toch goed te gedijen en om, vaak reeds op een leeftijd van acht à twaalf zomers, jaarlijks zijn dertig tot vijftig kilo „nèfles” op te brengen. Welke, goed, goed rijp geplukt, hier dan of rauw of in den vorm van een zeer appetijtelijke „confiture” worden gegeten. Alleen . . . verwijt men den „nèflier du Japon” wel eens dat dikwijls meer dan de helft van het volume zijner vrucht door de pitten wordt ingenomen, — door een tweetal groote, ronde, glanzig bruine zaden die er uitzien als waren zij van gepolijst mahoniehout. Al staat daar wel is waar weer tegenover dat zich uit die pitten een exquisite likeur laat maken, een likeur waarvan geur en smaak even aan dien van bittere amandelen doen denken, en waar van beweerd wordt dat zij „goud voor de gezondheid” is.

VII

Met zijne groote, soms enkele-, soms dubbele, fel bloedroode bloemen in Juni en Juli, en zijn heerlijk decoratieve, rossig geel tot bruinachtig roode appels in September is de granaat, — de „Punica granatum”, — mij wel een van de schoonste-, een van de schilderachtigste boomen onder de zoo vele mooie vruchtboomen der Côte d’Azur. Alwaar hij vanaf, o! eigenlijk vanaf de oudste tijden al, met zijn frisch, vroolijk, pittig groen en zijn vurig karmozijnen bloesems de landelijke gaarden siert en, — naar men zegt, — er door de nachtegaleen boven alle andere boomen wordt verkozen. (Of dit laatste op waarheid berust weet ik niet. Wel zegt ook Shakespeare, van den nachtegaal sprekend, ergens: „Nightly she sings in yon Pomegranate tree . . .”, doch in Plinius she sings in yon Pomegranate tree . . .”, doch in Plinius vindt men er daarentegen niets over vermeld.) Naar de benaming „Punica” te oordeelen, is de granaat, — gelijk zoo vele planten hier, — uit Phenicië, of uit de Phenicische nederzetting Carthago, tot ons gekomen. Was de boom er heilig? Speelde hij er een rol in het godsdienstig leven in die verre dagen? Naar alle waarschijnlijkheid wel. (Volgens sommige geleerden waren het bij bepaalde hoog religieuze feesten er vooral zijn vruchten, die men ter versiering der tempels gebruikte.) Zijn vruchten, zijne appels, . . . maar . . ., heeft men zich wel eens afgevraagd, zou dan ook de „boom der kennis des goeds en des kwaads”, in den hof van Eden, misschien niet een granaatappel kunnen geweest zijn? De verboden vrucht een granaatappel . . . ziet! het klinkt waarlijk zoo onmogelijk nog niet! En dus zult ge, om zijn aangenaam zuurachtig, zacht zoet ooft, den „Punica granatum” dan overal in de Riviera gecultiveerd vinden. En wel bijvoorbeeld, in de omgeving van Toulon: den „grenadier de Jaffa”, een granaat met vroegerrijpe vruchten van een mooi, levendig rood; rondom Cannes: den „grenadier de Provence” met zijn zoet fruit; aan de

kust tusschen Nice en Menton: den „grenadier d’Espagne”, een granaat waarvan het groot aantal dikke, glanzende pitten omringd is door een roze gekleurd vruchtvleesch. Uit welke streken dan van October tot December de appels in grooten getale naar de diverse „pays du Nord” worden verzonden. (Van den „grenadier d’Espagne” gesproken: — is het niet inderdaad naar den „granatum” van Andalusië, dat men de vroegere Moorsche hoofdstad van Spanje „Granada” heeft genoemd? En is het inderdaad niet zijn vrucht, zijn appel, die wij in het blazoen der nobele stad vinden prijken?)

VIII

Een al bijzondere, zéér bijzondere . . . ja, waarom ook zou ik niet zeggen: „vruchtboom”, is hier in het Zuiden wel de cactus, de zoo venijnig stekelige „nopal”, — de

„Opuntia Ficus indica”, de uit Centraal-Amerika oorspronkelijke, thans hier overal groeiende „raketcactus”. Waarlijk, een allereigenaardigste, een allerzonderlingste vruchtboom! . . . „Pricklypear”, of ook soms wel „Indian fig” noemen de Engelschen en de Amerikanen haar; als „figuier d’Amérique”, of als „figuier d’Inde”, of het meest nog als „figuier de Barbarie”, staat zij in Frankrijk bekend. (Daar tegenover noemen, — curieus genoeg, — de Marokanen deze cactus juist omgekeerd: „kermous-el-ensarra”, dat wil zeggen: „figuier de chrétien”.) Wonderlijk, phantastisch van vorm, maakt deze boom, met zijn bizar gelede stam en takken den indruk als bestond hij uit niets dan uit in-de-lengte-aan-elkandergroeide bladeren, — uit slechts groote, platte, vleezige, met talrijke scherpe doornen bezette bladerschijven. En waar-



DADELS UIT NICE

lijk, als zoodanig geconstitueerd werd hij dan ook in vroeger tijd beschouwd. Foutief evenwel, want . . . de cactus mist ten eenenmale alle werkelijk gebladerte. Slechts stam en takken heeft zij, alleen stam en takken en, — in stee van het mankerend blad, — vlijmscherpe prikkels, of verraderlijk wondende punten, of kleurige stippen, of bosjes nauw' zichtbare, geniepig stekende haren. Volstrekt geen bladeren dus heeft deze vruchtboom. Waardoor de „figuier de Barbarie" dan ook zeer gemakkelijk de langste en geweldigste droogten kan doorstaan, ja! sterker nog: waardoor hij dáár zelfs nog groeit en prachtig gedijt waar elke andere plant beslist zou sterven, — tot zelfs midden het heete zand der Sahara en der woestijnen van Arizona. Hetgeen hij trouwens, — laten wij dit niet vergeten. — mede te danken nog heeft aan de dikke schil waardoor zijne venijnig bestekelde, vleezige „raketten" omgeven zijn, en aan de haast buitensporig groote hoeveelheid waterig vocht daarbinnen. ☼ Een rozet van een mooi, smakelijk geel met hier en daar even een lichte touche granaatrood, rond een hart van teer roomkleurige meeldraden boven zachtgroen fond, ziedaar de bloem van den „Opuntia Ficus indica". Een schoone, en tòch dan ook weer stille bloem,

een bloem waaraan ik altijd iets... ja, iets vreemds, iets geheimzinnigs heb gevonden. En nòg immer weer vind. Een bloem, haast niet van deze aarde, zou ik bijna willen zeggen, — een bloem, als uit een droom. Eén waarschuwing evenwel... voor de amateurs! En die is deze: dat men haar schier nimmer „ongestraft" plukt. Want bloeiende — (hier in den Midi, vanaf begin Juni tot ongeveer einde Augustus) — op de ran-

den der toch al zoo allervijandelijkst bepriede „raketten", heeft deze stille-, deze schoone cactusbloem een soort van korten, dik vleezigen stengel welke kwaadaardig bezet is met talrijke, ternauwernood zichtbare, naaldscherpe haartjes. Minuscule doortjes, . . . doch uiterst geniepig want zij dringen u zeer gemakkelijk „in" de huid, maar laten zich daarentegen, — en ik spreek uit meermalige, smartelijke ondervinding, — dikwijls met moeite er weer „uit" halen. ☼ En zoo geeft na de bloem, de „nopal" ons dan zijn vruchten, zijne stekelige, eenigszins eiervormige „prickly pears" of „figues de Barbarie", — vruchten ter grootte van een kleinen citroen ongeveer, en van een min of meer roodachtige kleur. Vijgen, waarvan het roze vruchtvliesch met zijn frischen, lichtelijk zoeten smaak, na verwijdering van prikkels en schil, werkelijk lang niet te versmaden is. Waaraan ik nog dit moet toevoegen: dat de „prickly pear", — het moge buiten dan al zoo ondragelijk heet wezen als het wil, — zelfs wanneer zóó uit de zon geplukt, van binnen altijd, curieus genoeg, allerverrassendst koel is. Op de zoo kleurige en pittoreske „marchés" hier in het Zuiden, ziet ge in de warme zomermaanden de vrucht der cactus, — der „raquette", gelijk men in Nice wel zegt, — dan ook heel veel verkocht.

IX

Geeft de dadelpalm in de Rivièra eetbare vruchten? Ziedaar een vraag, die ik mij meermalen heb hooren stellen. En

waarop ik tot nog toe immer ontkennend- en, . . . ja kijk, dan toch óók al weer bevestigend heb moeten antwoorden. Ontkennend: daar waar er van den Algerijnschen- en van den Canarischen dadelpalm sprake was. Doch daar tegenover, en dat is inderdaad iets zeer, zeer merkwaardigs, weer bevestigend: daar waar het den palm gold, in 1875 door „kruising van die twee" verkregen. Neen! niettegenstaande zij elk jaar er met bloem en langen, zwaren vruchttrios prijken, en hunne dadels er de normale grootte bereiken en volmaakt, kiemkrachtig zaad geven, brengen nòch de „Phoenix dactylifera", — de dadelpalm uit Tunis en uit Algiers, — nòch de „Phoenix canariensis", — de dadelpalm van de Canarische eilanden, — hier aan de Côte d'Azur eetbare vruchten voort. (Volgens Dr. A. Robertson Proschowsky, — [„Fruitiers exotiques sur la Côte d'Azur".] — bestaat er even buiten Nice, in het „propriété de Cessoles", nochtans een palm, een variëteit van „Phoenix dactylifera", die als een zéér bijzondere uitzondering hierop, elk jaar een overvloed van zoete, zeer smakelijke, zwarte dadels geeft.) Doch zooals gezegd: bevestigend kan ik op de gestelde vraag antwoorden wanneer het een kruising van den „Phoenix dactylifera" en den



SLACHTVISITE

„Phoenix canariensis" geldt. Want, al l'eermerkwaardigst genoeg, krijgen wij dan eendadelpalm, den „Phoenix Mariposae", — zóó genoemd, omdat in den tuin der villa Mariposa te Cannes het allereerst de rijpe dadels er van zijn geplukt kunnen worden, — die hier aan de Fransche zuidkust, van omstreeks begin Juni af, in grooten getale delicioze, eetbare vruchten voortbrengt. Wat de reden er van is dat de dadel van den Algerijnschen- en van den Canarischen palm hier niet volkomen rijpen wil? Met zekerheid zeggen kan men het nog niet. Maar wel begint men thans meer en meer te gelooven, — en recente observaties hebben dat geloof niet weinig versterkt, — dat die onvolledige rijping hier minder te wijten is aan den bodem en aan het klimaat, dan wel aan een totale afwezigheid van de juiste behandeling en verzorging der boomen. Behandeling en verzorging, waarbij dan vooral, zegt men, op een overvloedige bewatering zal dienen te worden gelet. Want, — gelijk de Arabieren leeren, en voorwaar! die kunnen het weten, — de dadelpalm groeit nu eenmaal bij voorliefde, en het allerbest, met zijn voet in het water en met zijn kruin in het vuur.

THEO DE VEER

SLACHTVISITE

WANNEER een leek op het gebied der Nederlandse Folklore den index van een onzer voortreffelijke werken over dat onderwerp opslaat, zal hij zonder twijfel versted staan over het groote aantal benamingen van geheel, of bijkans geheel verdwenen zeden en gewoonten, waarvan hij nimmer gehoord heeft en welke hem — om in den stijl van het vak te blijven — als „koeterwaalsch" in de ooren klinken! Wat moet hij bij voorbeeld wel denken van het Schouwensche „Stra-rijden", van vroolijke Drentsche „wasschophouders" en van een deftigen dito

„koddessleper?” ☞ Ach! — hoe ontzettend veel is er van al dat schoone en eenvoudige — en wel voornamelijk in onzen gejaagden, zenuwslopenden tijd — verloren geraakt en nog steeds neemt het tenietgaan van al het locale en individueele, dat ééns goed was, doch hoe langer hoe slechter in de lijst van het tegenwoordige leven past, gestadig voortgang, ten slotte uitlopende op volslagen nivelleering, op een sobere, van alle poëzie verstoken wereld! ☞ Welk een geluk toch, dat er in onze eeuw „Folkloristen” zijn opgestaan, die, hetgeen nog maar met eenige mogelijkheid aan een algeheele vergetelheid ontrukkt kon worden, ijverig verzameld, grondig onderzocht en door zorgvuldige boekstaving bewaard hebben en op deze wijze als het ware aan de nageslachten de verschuldigde — en beschaving aankweekende! — piëteit jegens verre voorouders, met overtuiging opdringen! — ☞ De aan dit artikel toegevoegde reproductie geeft den lezer een dier oud-vaderlandsche beelden te zien, — de „Slachtwisite” — die zich héél misschien in den een of anderen ver-afgelegene uithoek van het platteland gehandhaafd kan hebben. Men kende de traditioneele Slachtwisite slechts onder den boerenstand, dus in hoofdzaak op het platteland en overigens in sommige dorpen. ☞ Ze werd gehouden op den avond van den gewichtigen dag, waarop er een rund of een varken voor eigen consumptie geslacht was. Slechts de naaste bloedverwanten waren dan aanwezig, hoewel er reeds in den loop van den middag gedurig burens en kennissen kwamen aanwippen, om deel te kunnen nemen aan het zogenoemde „vetpriezen” en wedden, hoe zwaar het beest wel zou zijn. Op deze wijze geschiedde 't althans in de Graafschap: hoe eenvoudig en smakelijk weet de groote — helaas den roden Mei 1926 ontslapen — folklorist „Meester” Hendrik Willem Heuvel ons toch in diens interessante werken van dit, en van menig ander oud gebruik uit zijn dierbaren Achterhoek te verhalen! We leven zóó met de glundere boertjes en boerinetjes mee! ☞ „'n Mestekoo slachten bij ankommende maone is 't beste, dan zit er meer mark in de bötte!” — 't Is alles met elkaar nog een heel werk!: „'s margens um veer uur!” is de slachter van het dorp present, de sterretjes flonkeren nog aan den hemel, doch de hanen uit de heele buurt kraaien elkaar al lustig toe. ☞ Dan: men hoort een ketting vallen, een paar beesten loeien, een slag, een plof en... 't is gebeurd! ☞ Het gedooide rund hangt, met den slachteboom door middel van windeknuppels opgeschen, aan twee haken, die voor dit doel in de balken zitten. Nadat de slachter „een spierken in 't glas heeft gedronken”, wordt met vereende krachten de huid afgevild en de koe onder het anglorende morgenlicht afgeslacht. Eerst gaat men echter, nog bij de lamp, als „slachters recht” spekpannekoeken eten. — ☞ Een dag of drie duurt 't, eer „de slachteri'je aoverzied is”. Immers, de huid moet naar den schoenmaker gebracht om gelooid te worden, braad- en bloedworst moeten bereid en van de noodige specerijen voorzien worden, terwijl het uitkoken van 't vet, het prepareren van de *plesse* (pens) en 't *geweide* (darmen) en het brengen van een gedeelte van „'t geslachte” naar goede vrienden en arme menschen, ook al niet weinig werk aan den winkel brengen! ☞ In den loop van den eersten avond komt de slachter nog eens terug om het beest af te hakken en om in den kelder, bij het on-

zekere licht van een tuitlampje, het vleesch in te zouten in een groote kuip — den *stender*. Natuurlijk krijgt hij onder het verrichten van dit zware werk af en toe een *bolhenneken* (glaasje zonder voet) met klare jenever, want: „zonder dröpfken wil 't vleesch geen zolt ontvangen!” ☞ Middelerwijl is de Slachtwisite reeds begonnen; wanneer de genoodigden hierbij getraakteerd werden op gebraden vleesch met aardappels of soep, sprak men van een „brâoe”. — Dat er ook hier, zoowel reeds 's middags als 's avonds, op de eigenlijke Slachtwisite somtijds braaf in het glaasje gekeken werd, behoeft geen betoog, men zie slechts, met welk een vergenoegd gelaat de boer op ons plaatje zijn „brandewijntje met suiker” omroert! Wel is waar genieten de vrouwtjes op dit oogenblik nog van haar geurig kopje koffie, doch wie weet, wat er zoo straks nog zal gebeuren! A. W. FRANCKEN



...GEEN MOEITE WORDT GESPAARD OM DE SCHENKINGEN ZOO MOOI EN RIJK MOGELIJK TE MAKEN...

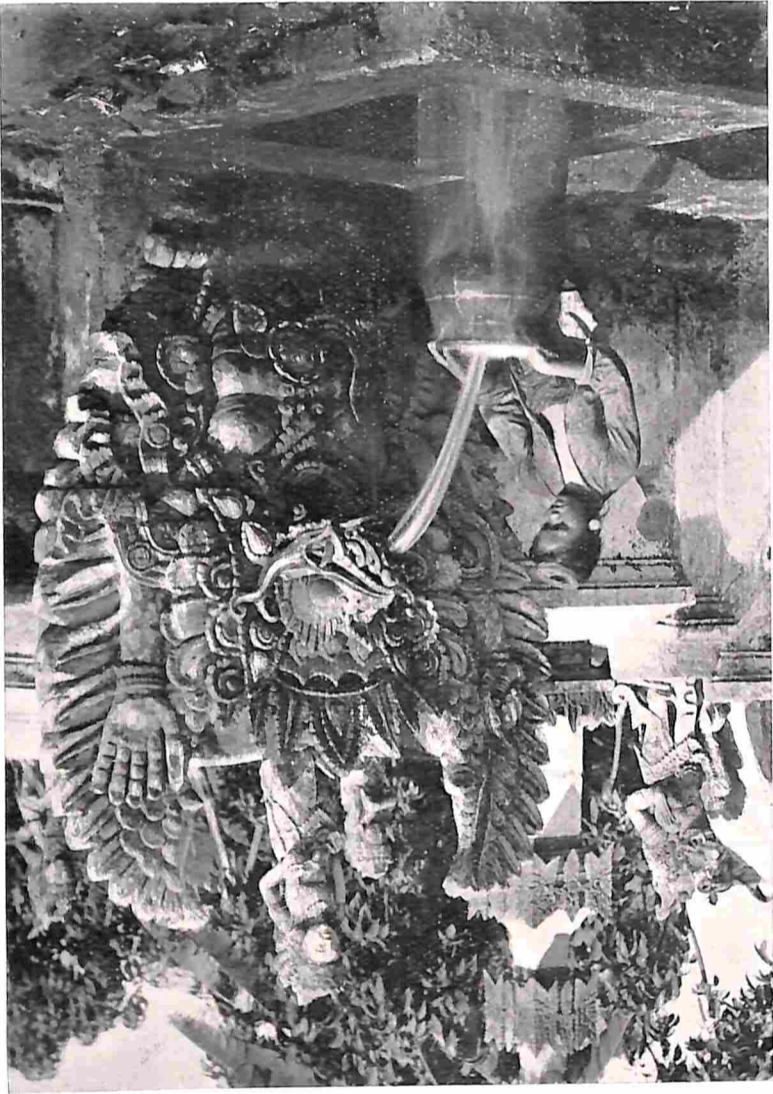
„The Wonderland”

ZOU een vergissing mogelijk zijn? Zou er een plekje op de wereld zijn, dat zoo ten volle dezen naam verdiende en waarvan de betiteling als het ware een symbool geworden is? Wat kan het anders zijn dan *Bali*, dat wonderlijk schoone eiland in onze Oost, waarover reeds zoo machtig veel geschreven is en nog steeds een ieder die het bezoekt, dwingt naar de pen te grijpen om te trachten, te schilderen voor anderen, om anderen te doen gevoelen en meelevens van alles wat zijn oog zoo bekoord heeft? The Wonderland, mag ik het een Sprookje noemen? Neen, geen sprookje; deze zijn het die alleen mooi schijnen, hier is werkelijkheid, zuivere realiteit, niet besmet niet verwrongen door moderne beschaving, geen vertooning alleen voor toeristen. Hier leeft nog het oude volk met zijn wetten en met religie bezwangerde atmosfeer. Ook de goddelijke natuur schijnt dit te weten, te beseffen en toont zich in al haar grootsheid en pracht, weergalooze fertiliteit. Hier valt te bezien hoe de Schepper zijn schepselen alle hoopt te doen worden, in harmonie met hun zelf en hunne omgeving. Dan bemerken we pas hoe dom we zijn, door ons zelf wijs te maken, dat er een

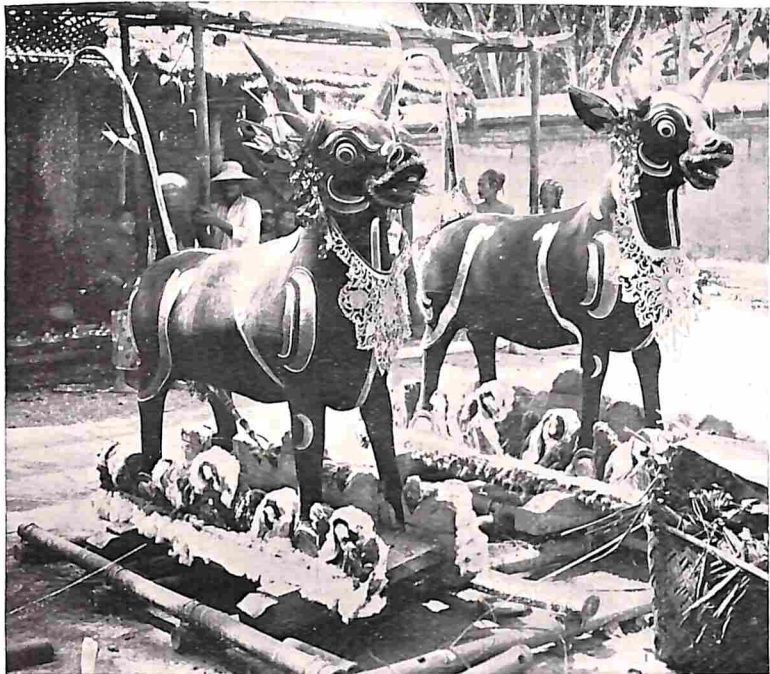
beschaving bestaat, een beschaving, die al het fijne afstompt, de gevoelens verhardt en maakt tot ongenaakbare steenklompen. Ik schaam me als ik ze zie loopen in hun ongedwongen vrijheid, met een fiere houding, rechtopgaand de vrouwen met torenhooge zware lasten op het hoofd, de mannen vrachten op den rug. Zoo dreutelen zij voort over de zonbeschenen berghellingen tusschen de golvende vlakten van frisch groene paddivelden. De gezichten stralen van levenslust en opgewektheid, de oogen tintelen van gezondheid en zijn geëffend met een glans van vrede en rust. De naakte kindertjes kijken verbaasd naar ons blanda's: „Wat dat toch wel voor gek aangekleede en witte menschen zijn?” Probeer maar niet dichtbij te komen, dan loopen ze hard weg en verbergen zich achter moeders sarong, wij zijn afschrikwekkende wezens voor hen, schrill en fel afstekend in hun harmonische omgeving, duivels in stinkende vliegende auto's, welke al het schoone in een alles besmettende en verdoezelende stofwolk achter laten! En dat doe ik zelf ook, ik, die alles zoo mooi vind. Hier is weer zoo'n schrille tegenstelling, wij hebben altijd haast, ons leven is opgebouwd uit auto's, treinen en vliegma-

deurtjes zien we een miniatuur bedje, keurig met een klamboe (gordijn van muskieten gaas) omgeven, en, neem mij niet kwalijk waarde lezers, ik schoot even in de lach bij het zien van deze toch aardige nativiteit; maar ten zeerste apprecieerende, dat zij niet een stom uit steen of hout vervaardigd beeld aanbadden, de godheid is reizende en trekkende, dat is de oorzaak van de massaproductie van deze heilige goden-verblijven. Bij het binnengaan van een tempelcomplex zal u dit nimmer door iemand belet worden of kwalijk genomen, het echter ten zeerste, dat ge belang stelt in hun doen en laten, met zoo, ook dat gaat met ceremonieel gepaard hetwelk zich in een gemeenschappelijk heider gezang uit. Ver klinkt het weg over heuvels en dalen, gedragen over de goudgele rivieren en wegstervend in t blauwend verschie. De mannen en vrouwen met hun grote ronde hoeddeksels als bescherming tegen de zon verrijzen als paddestoelen uit het tot hun middel reikende gewas, blijmoedig en jubelend over het welslagen van hunne levensvoeding. Na alloop van de pluk wordt de oogst thuiswaarts gedragen en de bossen van saamgebonden aren dansen en zweven op de rymische beweging van hun gang. Dan volgt het stampen van de rijst op door leem of mest verharde vloeren, waarbij de bamboe koker met een grenzeleloze zekerheid van de gene in de andere hand overgaat. Er is echter ook iets wat in onze oogen nu niet erg sympathiek lijkt en dat zijn hun geliekoosde hanengevechten, waarbij het zware dobbelen minder goede gevolgen heeft. Maar de regering kan dit niet verbieden; hoewel beperking heeft plaats gehad. Het is een vermaak, waarin het volk met hart en ziel leeft, een gedeelte van hun zelfgevoelen is. De hanen worden met de meeste zorg opgekweekt en vormen de trots van den bezitter. Als de grote dag daar is, verdringen zich tientallen, ja, soms over de honderd mannen om de kampplaats met opgewonden gelaet en vurig flikkende oogen en met klinkende munt rammelend in hun handen, roepend en schreeuwend, zoodat hooren en zien vergaat. De zwevende bruine lichamen verwekken een niet te beschrijven atmosfeer en geven het geheel een cachet van onbesproken interesse. Dat beperkende bepalingen worden gemaakt was wel noodzakelijk, want in hun roes van opgewondenheid en hartstocht verdobbelen zij hun gehele vermogen en bezitting, tot vrouw en kinderen toe. Bij zulke gelegenheden bemerken we pas wat een sommen gelds er onder die „arme" bevolking omgaan. Het merkwaardigste is dat voor ons zoo'n hanengevecht niets opwindends heeft; strijd krijgt men niet te zien, het feit is veelal in een paar minuten beslist, waarbij er of een op de loop gaat, of vermoord is door den ander. Dit laatste wordt nog bespoedigd door een vlijmscherp mesje, dat aan een achterpoot gebonden is. Is een van beide de overwinnaar, dan klinkt een heldere slag op een belletje en is de tijd van afrekenen gekomen, het geschreeuw houdt op. Blijft niet te lang staan kijken,

VROUW AAN EEN BRON OP BALI



chines, zij hebben nooit haast, doen datgene wat moet, rustig en kalm verzekerd van de steun hunner goden waar zij trouw aan offeren, waar honderden rijk versierde en gebedelhoude tempels voor zijn opgebouwd en bovendien op ieder erfje nog offerplaatjes voor zijn gereserveerd. Goden, ja, hoe kan het ook anders, die machtige vulkanen, die daar honderden meters opstijgen, veelal verdwijnen in de wolken en reiken tot den hemel, dat is toch de zetel van een godheid, die hun land bestuurt en hun velden vruchtbaar maakt, de paddi doet rijpen en de weldadige regen doet nederdalen? Dezelfde godheid, die, als hij boos is, de aarde doet trillen, met stenen werpt, asch strooit en vuur spuwt, de dassa's bedelt onder gloeiende lava en het vruchtbare land herschepet in een troostlooze ongenaakbare steenmassa. Daaraan moet geofferd worden om hem gunstig te stemmen en hem te danken voor zijn zegeningen. Geen moeite wordt gespaard om de schenkingen zoo mooi en rijk mogelijk te maken. In volle feestelijkheid en op zijn schoonst uitgedost begeeft de stoet zich naar den tempel, in volle waardigheid des per-soons loopen de schitterend aangekleede meisjes achter elkaar in een lange rij, gevolgd door muziek en belangstellenden. Zoo vliedt het leven wonderschoon, jaar in jaar uit, zonder zich te bekommeren om het wereldgebeuren, noch om hetgeen hun vaders vaders hebben te verduren gehad. Geschiedenis leeft niet bij hen, hoogstens conservatieve in zeden en gebruiken of een enkele, welke geworden is tot een sage. Vraag nooit aan hen waarom, wanneer, want zij weten het niet, kunnen het niet weten, leven is het heiden, de dag van vandaag, vervullen enkele plichten van overlevering afkomen van Vader op zoon. Met hun godsdienst, het Hindoeïsme is het al net zoo. Van het stamland Britsch-Indie wonen zij te ver af, om de juistheid van hunne religie te kennen. Voor hen zijn namen en dood iets, zij vereeren hetgeen ze zien, onderkennen en hebben zich zoodoende van eigen godden voorzien, zooals van de vulkaan de Batoer, de Goenoeng Agoeng enz. Daarvan onderkennen ze toch hun heil en vruchtbaarheid van hunne akker? Van de werkelijke Hindoe-Goden weten zij weinig af, ze beschouwen het als een plicht om aan hen te offeren, dit gaat niet gepaard met een gevoel van dank en vereering. Veel Balineezen kennen niet eens den naam van den heiligen berg in Voor-Indie Kailas, waar de zetel der goden is en het middelpunt van hun godsdienst. De honderden tempels welke over Bali verspreid liggen vormen een schat van sculptuur en houtsnijwerk, waarnaar men nimmer uitgekoken raakt. Denkt echter niet in deze heilige huizen mooie godenbeelden te vinden en kostbare reliquien. Niets van dat alles, het binnenste vormt een troestlooze ledigheid. Zij aanbadden geen beeltenissen van hun godheid, alleen de voorstelling van hem, juist door dit laatste treffen we nog iets zeer merkwaardigs aan, n.l. de ledige zetel. Overal treft men deze aan. Wanneer de Godheid op aarde nederdaalt, vindt hij overal een plaatsje om een wijle te vertoeven en uit te rusten van de vermoetenissen. De gaven hierbij neergelegd dienen dan om hem gunstig en goedgezind te stemmen. Sommige grootere tempels zijn ingericht op een langdurig verblijf, hier is een slaapplek gemaakt voor hem. Bij het opendoen van de kleine toegangs-



KISTEN, WAARIN DE LIJKEN WORDEN VERBRAND

want de lucht, die er heerscht onder dat zonnedakje, wekt een onpasselijkheidsgevoel op en ik was blij, toen ik weer in de auto zat en voortrolde langs de weelderig begroeiide berghellingen, terwijl de frissche lucht door mijn longen vlood. ☼ Het eiland Bali wordt door een bergketen in tweeën gedeeld, noord en zuid; de beide verbindingswegen voeren over dezen rug heen en de oostelijke weg brengt ons tot een hoogte van 1700 M. Op dit punt waar het panorama onvergelykelyk schoon is ligt een geliefkoosd vakantieverblijf voor den Europeaan n.l. Kintamani. Aan de eene zijde het vergezicht op het zuidelijk deel van het eiland, aan de andere het spiegelend oppervlak van het Batoer meer naast den vulkaan van denzelfden naam. Een naam welke berucht geworden is door de vernielende werking van den bezitter ervan die ook tegenwoordig nog niet rustig is, voortdurend stijgen nog ookwolken uit den krater op; de zwarte lavastroomen hebben het lagerliggende land in de omgeving voor goed bedekt en verwoest, herschapen in een onvruchtbaar stuk steenwoesteny. De tocht naar het meer en het beklimmen van de Batoer zelf is de moeite waard, van nabij zien we wat verschrikkelyk en angstaanjagend zoo'n kratermuil is, welke nog voortdurend puft en stoomt en giftige dampen omhoog zendt. Het moet U niet verwonderen als uw koelie's op een gegeven oogenblik niet verder naar boven willen, velen hebben een heilige angst voor de Godheid die daar boven woont en blijven maar liever een eindje uit de buurt. Neem dan de hoogst noodige bagage mede, bestaande uit fotoestellen en drinken en laat ze blijven wachten op de plaats waar ze niet verder willen. ☼ Voorzichtigheid zij nu het parool, want de hellingen bestaan grootendeels uit losliggende, afschuivende asch en puin. Boven gekomen dreigt een nieuw gevaar, n.l. dat van vergiftige gassen, maar zonder al teveel overmoedigheid kan men gerust wat rond kijken. Het panorama alleen is al de moeite waard en geeft ruimschoots belooning voor de klimparty. Wolkenbanken zijn op dezelfde hoogte als wij en liggen aangedrukt tegen de berghellingen. 't Wordt koud en kil boven en we zoeken een behaaglyk plekje aan het meer, wat tevens heerlijk dienst doet als zwembad. ☼ Langer, nog veel langer zou ik kunnen vertellen

over dit heerlyke land, een zeer kostbaar bezit van Nederland, wat de meesten nog niet genoeg weten. Een van die bezittingen, waarover we moeten waken als een heiligdom, wat [door geen ander besmet mag worden. Later hoop ik nog eens terug te komen en te vertellen over andere mooie plekjes, die onze dierbare Oost herbergt en die de aandacht ook volkomen waard zijn. ☼ Bijgaande illustraties geven een beeld van de meest typische uitingen en verlichtigen het anders misschien wat droge verhaal. ☼ Dus, tot ziens in andere oorden!!

C. A. WENNIGER MULDER

REIGERS

WAARAAN kun je een vliegende reiger herkennen? In grootte komt deze vogel bijna met een ooievaar overeen, beide houden ze vliegend de pooten achterwaarts, maar de ooievaar vliegt met gestrekte hals, de reiger houdt vliegend zijn hals als een letter S achterover gebogen en houdt den kop tusschen de schouders weggetrokken. Daar behoeft men dus geen vergissing mee te maken als deze steltloopers in de vlucht worden waargenomen. ☼ De ooievaar is in weiland en moeras een echte alles-eter, van worm en slak af tot jonge hazen en patrijzen toe, wat het waterachtige land maar voor klein gedierte oplevert; — de reiger eet bij voorkeur visch en op onze zee-kusten kun je hem ook in ondiepe zee of langs de stroomen zien staan, onbeweeglyk loerend op zwemmende prooi, om die dan in-eens — pik, ik heb je! — te vangen. Zijn scherpgerande en aan de punt zelfs getande snavel houdt zelfs de slijbbergladde paling als in een klemschroef gevangen. ☼ De visschers noemen den reiger dan ook een heel schadelijke vogel en dat is niet heelemaal onwaar. Toch, als men weet hoe verbazend groot het gebied is, dat slechts door een enkel reigerpaar wordt bevischt, dan valt die vischdieverij nog wel mee. ☼ 't Is een bizonder mooie en sierlijke vogel. De blauwgrijze bovenveeren, de lange, spierwitte borstveeren, de sierlyk gekromde hals en de lange hangkuif achter aan den reigerkop staan dezen steltlooper lang niet kwaad. Reigers, net als ooievaars, met hun afgemeten, wijde stappen zijn zulke echt bedaarde en deftige vogels. Hun kalme opvliegen of neerstrijken op de breede, wijd gespreide vleugels is altijd een kostelijc gezicht. ☼ Ooievaars leven in paren, meestal heel dicht bij de menschen, op boerenerven, waar ze op het dak of in een hoogen boom hun nest bouwen. Reigers huizen in kolonies in hooge boomtoppen. De nestboomen in een reigerbosch kun je al in de verte herkennen aan witte takken en stammen. Want jonge reigers blijven meer dan een maand lang in het boomnest, waar ze met heel veel visch door de oude vogels worden gevoed. De overblijfselen van dat voer,



HET BATOER MEER OP BALI... WOLKENBANKEN LIGGEN AANEENGEDRUKT TEGEN DE BERGHELLINGEN...

de uitwerpselen bedekken die nestboomen met een dikke, witgrijze laag vuil. Loop er maar niet te dicht onder!

G. DE GRAAF

ARIOSTO

Uit het Poolsch door

10) KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

(Sict)

AAN zijn wensch werd voldaan, zeer tot spijt der hertogen, tot wier roem hij veel heeft bijgedragen, maar niet minder tot verdriet van de stad, die hij had bezongen. In alle stilte werd, 's nachts, onder den schijn van slechts twee fakkels, het lichaam van den dichter door vier mannen uit 't huis naar de oude kerk San Benedetto gedragen, waar het in tegenwoordigheid der naaste familie werd bijgezet. Noch het hof, noch de bevolking van Ferrara nam aan de rouwplechtigheid deel. Gedurende vele jaren kwam zelfs de gedachte niet op, om voor den grootsten dichter der Renaissance een standbeeld op te richten, en eerst Ariosto's achterkleinzoon liet in 1611 het banale grafmonument maken, dat zich thans in de lange zaal der stadsbibliotheek van Ferrara bevindt. Dit monument was aanvankelijk in San Benedetto geplaatst, tot de Fransche generaals in 't jaar 1801 de eeuwenoude kerk in een paardenstal veranderden; generaal Miolis echter gaf van piëteit tegenover het eerbiedwekkende gedenk teeken blijk door het naar de bibliotheek te laten overbrengen¹⁾. ☒ Ari-

osto was, toen hij stierf, niet rijk, maar ook niet arm. Tot zijn nalatenschap behoorden o.a. twee huizen, veel kostbaarheden en zilverwerk. Tot universeel erfgenaam benoemde hij zijn zoon Virginio, terwijl hij aan zijne echtgenoot de inkomsten vermaakte van een winkel, die zich onder de portiek van het paleis della Ragione bevond en aan een handschoenmaker verpacht was, en verder alle roerende goederen, onder voorwaarde evenwel, dat zij aan Virginio 200 scudi in goud zou betalen. Zijn tweeden zoon Gian Battista vermaakte hij een maandelijksche toelage van twee goudducaten en de zekerheidsstelling van een kosteloos levensonderhoud ten huize van Virginio. Aan de armen vermaakte hij tien lire in zilver. ☒ De mensch leeft in de toekomst voort, door wat hij op algemeen cultureel gebied heeft geschapen. Dit is ook bij landen en steden het geval: bij honderdtallen zijn ze verdwenen, verdwijnen ze nog, zonder eenig spoor na te laten. In de herinnering der menschen leeft alleen datgene voort, waaraan groote daden verbonden zijn. Vragen wij ons af waardoor Ferrara door de eeuwen heen zal voortleven, dan kan het antwoord kort zijn — door Ariosto. Zie de hooge

1) In de XIXe eeuw meende het gemeentebestuur van Ferrara, dat afbreuk gedaan werd aan Ariosto's roem, omdat het monument tegen een naakten wand stond. Men liet er daarom een architectonisch-fantastisch groen-rooden achtergrond schilderen, wat onder meer getuigenis aflegt van de geestelijke afdwaling in de begrippen over kunst in de vorige eeuw. Tot de verfraaiing van het oude monument werd een decoratie aangebracht, die juist goed genoeg zou zijn voor opschik van een kermistent.

marmereen kolom op een met gras begroeid plein, waarop thans de beeltenis rust van een gelauwerd man; ze is het symbool van de geestelijke prestaties der stad, het tastbare teeken harer verdiensten voor de beschaving. ☒ De geschiedenis van die kolom is interessant. Om de nagedachtenis van Ercole I te eeren, liet de Ferrarische gemeente, nog bij het leven van den hertog, twee groote monolieten komen. Een daarvan werd door onvoorzichtigheid vernield, de andere lag langen tijd op het plein, want tot het oprichten van het gedenk teeken is men niet gekomen. Pas omstreeks de helft der XVIIIe eeuw liet de pauselijke legaat de kolom oprichten en er het standbeeld op plaatsen van paus Alexander VII, die zich jegens Ferrara hoegenaamd niet verdienstelijk heeft gemaakt. Ruim een eeuw later, in 1796, tijdens de groote revolutie, wierpen de Cispadijnen het standbeeld van den paus er af en plaatsten er een standbeeld der vrijheid op — van gips. Generaal Bonaparte was bij deze plechtigheid aanwezig. Toen Oostenrijk Ferrara bezette, werd in 't jaar 1799 het broze gedenk teeken der vrijheid verwijderd, maar men zette er niets voor in de plaats. Toen echter de Cispadijnen in 1810 weer aan het bewind kwamen, heschen zij op de plaats, waar vroeger de „vrijheid” stond, een standbeeld van keizer

Napoleon. Maar ook Napoleon bleef niet lang getuige van de veranderlijke lotgevallen der stad, want de reactie liet in 1814 de gehate figuur verdwijnen, en men mag aannemen, dat zij zich hierbij niet erg zachtmoedig heeft gedragen. Tenslotte herinnerde Ferrara zich in 1833, dat zij een grooten dichter hadden plaatste op de historische kolom hem, die daar behoorde te staan — Ariosto.



EEN NEST MET JONGE REIGERS

AVOND AAN DE ZEE

Het is avond aan de zee
En de late vogels zijgen
Langs de stranden naar benee,
En waar zij zijn neergestreken,
Blijft de witte branding breken
En wil niet zwijgen

Het is avond aan de zee
En de avondwinden zijgen
Langzaam, langzaam naar benee,
Maar als zij zijn neergestreken,
Blijft de witte branding breken
En wil niet zwijgen

Het is avond aan de zee!
En al mijn gedachten zijgen
Als de vogels naar benee,
Maar als zij zijn neergestreken,
Blijft het als een branding breken
En 't wil niet zwijgen

ARTHUR DE WACHTEL